

**BLACK SEA ADVISORY COUNCIL /BSAC/
CONSILIUL CONSULTATIV PENTRU MAREA
NEAGRA**

Асоциация, регистрирана в регистъра на
Юридически лица с нестопанска
Цел (ЮЛНЦ)
На Р България ЕИК 176964109
Седалище и адрес на управление:
Варна, ул. „Охрид“ №24-26, етаж 1
office@blsaceu.eu

Asociatie, inregistrata in Registrul
persoanelor juridice fara scop patrimonial
al R Bulgaria, CUI 176964109
Sediul si adresa de conducere:
Mun. Varna, str. "Ohrid" N 24-26, etaj 1
office@blsaceu.eu

ПРОТОКОЛ

От среща на фокус група 3 на КСЧМ – 9 май 2023 г.

Тема: „Риболов на рапана“

На 9 май 2023 г. в хотел Лебада, Кришан, Румъния и онлайн през платформата Zoom се проведе среща на фокус група 3 на КСЧМ, на тема: „Риболов на рапана“.

От членовете на КСЧМ на срещата присъстваха представители на: Сдружение "Европейска асоциация на рибарите в Черно море", Фондация "Институт за екологична модернизация", Организация на производителите "Черноморска мида", Сдружение "Асоциация на дребномащабния риболов "Св. Николай Чудотворец", НПО – Маре Нострум, Асоциация на рибарите от пристанище Томиш, Асоциация "РО-ПЕСКАДОР" Тулча, Федерация на рибарските организации в Черно море, Сдружение "Иван Пацайкин - Миля 23", Сдружение "Дунавска идентичност", Рибарско сдружение "Головица".

Чрез видеовръзка гости на срещата бяха: г-н Константин Петров – координатор на Генералната комисия по рибарството в Средиземно море (ГКРСМ/GFCM) за Черно море, д-р Виктор Ница (Victor Nita) – Институт „Григоре Антипа“ гр. Констанца, г-жа Радостина Галитионова Експерт в отдел „Биологично разнообразие“ към МОСВ и г-жа Анита Паскалева от отдел НАТУРА 2000 към МОСВ.

Срещата беше открита от председателя на КСЧМ г-н Даниел Бухай и водена от г-н Йордан Господинов.

Следва презентация на г-н Константин Петров, която представя научната програма за улов на рапан Blacksea4fish и състоянието ѝ към момента. Програмата се изпълнява от ГКРСМ с помощта на проекта Blacksea4fish, които са подпомогнати от ЕК и ГД Морско дело и рибарство. Целта ѝ е да обединени усилия на държавите за опазване и устойчиво използване на живите морски ресурси на всички нива (биологично, социално-икономическо и екологично) и устойчивото развитие на аквакултурата.

Организацията работи с т.нар. Препоръки, които са обвързващи инструменти за управление. Самата научна програма за вида Рапана веноса е „облечена“ в препоръка и приета през 2018 г. от всички черноморски страни. Специфичната цел на програмата е да обедини съществуващите данни, да събира нови такива за риболовните дейности, за да подобри изследванията и научните познания за устойчивата експлоатация на запаса, с цел поддържане ѝ на нивата на максимално устойчив улов, както и социално-икономическата жизнеспособност на риболова на рапан. Самата програма се състои от шест работни пакета (РП):

- РП 1 – Биология и екология;
- РП 2 – Независимо събиране на данни – Проучвания в морето;
- РП 3 – Зависимо събиране на данни;
- РП 4 – Оценка на запасите;
- РП 5 – Социално-икономически елементи;
- РП 6 – Предложения за управление.

В презентацията се разглеждат по-подробно РП 2, РП 5 и РП 6.

РП 2 – Изследвания в морето – извършват се от 2020 г, като за първи път се прави стандартизирано изследване по море от България, Турция, Грузия, Румъния и Украйна, което продължава и до 2023г., но заради воените действия в Украйна през 2021 и 2022 г., страната не извършва изследването. Изследвани показатели са уловите, биомасата и размерите на рапана, като се събират данни от 90-те години на миналия век за Турция, Украйна и България и по-скорошни от Румъния. Изследването се извършва в над 350 станции в петте страни на Черно море на дълбочини между 5-15 м; 15-25м; 25-30м. Прави се през есента и пролетта, като се констатира, че есента изобилието е по-голямо и е в северозападните райони на морето.

На 4-6 юли 2023 г. в гр. Бургас ще се проведе Бенч марк сесия за рапана, където учени и експерти ще се обединят около един модел за оценката на запаса, който ще се използва през следващите години. Сегашните оценки показват, че нивото на смъртност се доближава до референтните нива за максимално устойчивия улов.

РП 6 – включва предложения за управление на запаса; идентифициране на възможни допълнителни мерки чрез оценка на стратегията за управление за устойчивостта на риболова на рапана, които евентуално биха могли да се приемат, след като напредне достатъчно научната програма и даде резултати, които биха послужили за основа за промени в управлението, ако държавите решат, че искат такива. Много е важно в този процес да се отчита мнението на всички заинтересовани страни. През 2022 г. са се провели три национални форума със заинтересованите страни в бранша в България, Румъния и Турция и след това на Форума за дребно-машабния риболов се е състояла обобщаваща среща, на която са се обсъждали резултите. Дискутираните теми са: пространствени разпоредби, времеви разпоредби, ограничения на улова, режим на риболовното усилие, риболовни съоръжения, минимален размер за разтоварване, лицензиране, ограничения на риболовния капацитет, възможности за риболов.

Направен е и обзор на съществуващите към момента регулации за риболова на рапана в отделните страни.

Оформят се три групи мерки за риболова на рапан:

- 1- Времеви ограничения – във всички страни администрацията желае да запази статуквото по отношение на времеви ограничения на национално ниво, ограничения на улова на национално ниво и ограничения на уреди на национално ниво. Властите са склонни да въведат промени, но само ако има изготвен надежден научен съвет, на базата на достоверни данни.
- 2- Мерки, които самите заинтересовани в бранша искат да се въведат/променят: По-малко регулации и ограничения особено по отношение на лицензионния режим - намаляване на бюрократичните процедури и двугодишно лицензиране, вместо досегашното годишно подновяване на разрешителното за риболов на рапана.
- 3- Мерки за които всички участници имат разнопосочни виждания - пространствени ограничения - властите подкрепят настоящите ограничения по отношение на опазването на околната среда и избягването на конфликти между сегментите на риболовния флот, докато рибарите изискват повече гъвкавост с предложения за дерогации, свързани с ограничения на дълбочината на регионална основа, а не на разстояние от брега. Предложение за установяване на зони за бийм траулери и такива за водолази. По отношение на ограниченията на усилието - напълно противоположни възгледи за бъдещия път – едни държави искат да няма режим на усилието за улов на рапана, други национални администрации подкрепят затягане на разпоредбите относно броя на риболовните съоръжения на борда, а рибарите искат да имат възможност за второ съоръжение при смесен риболов. Що се отнася до минимален референтен размер за опазване/минимален размер за разтоварване – се наблюдава несигурност, изразена от повечето управляващи органи и рибари.

РП 5 – В презентацията са показани в табличен вид социално-икономически елементи и резултати за България и Турция (данните за Румъния още се обработват): социално-икономическо проучване на сектора, търговия, пазари и развитие на икономически показатели, външни аспекти, засягащи риболова, икономическа устойчивост на свързаните риболовни съоръжения – **като данните са предварителни и включени в презентацията само с информативен характер, предстои да бъдат анализирани и оформени във финален вид.**

Основните разходи при риболова на рапани за България и Турция са за персонал – около 50% от всички разходи за България и 43% за Турция, и разходи за гориво – съответно 22,3% и 38,4%.

Показател разход на гориво на база приходи от риболова на рапана: за България – 22%, Турция – 28 %.

Показател разтоварване на рапана в тонове на база един тон разходвано гориво: за България – 12, 3 т, за Турция – 8,1 т.

Показател средна цена за 1 кг рапан (с черупка) – за Турция – 11,5 турски лири, или около 0,53 €, за България – 0,90 лв.

Показател ангажираност на персонал на борда на плавателния съд при улов на рапана: данните показват, че за Турция има по-висока ангажираност на персонал спрямо България, като разликата се дължи на различните системи за осигуряване в двете държави.

Следват дискусии:

Г-н Людмил Икономов: председател на Фондация "Институт за екологична модернизация": отправя въпрос представеното проучване проект ли е и по какъв начин се финансира? Втори въпрос: какви данни предоставя Грузия и каква е тяхната надежност?

Г-н Константин Петров: Относно данните от Грузия – страната не предоставя такива относно риболова на рапан и оценката на запаса. Що се отнася до извършените изследвания на социално икономическото измерение на улова на рапана, те са част от регионалната научна програма за рапана в Черно море приета през 2018 г. и „облечена“ в препоръка предложена от членуващите страни в ГКРСМ (42-ра сесия – 9-та препоръка). Социално-икономическия въпросник за улова на рапана е разработен на база този на FAO и включва 78 въпроса. ЕС и ГД Морско дело и рибарство подпомагат финансово изпълнението на програмата.

Г-жа Радостина Галитионова Експерт в отдел „Биологично разнообразие“ дирекция Национална служба Защита на природата към МОСВ. Относно повдигнатият въпрос за отпускане на компенсация от страна на МОСВ при улова на маломерен рапан, разглеждан като инвазивен вид – МОСВ е положило много усилия, за да не влезе рапанът в списъка на инвазивните видове по Регламент 1143, защото в противен случай, ако вида се разпознае за такъв, следва неговото пълно унищожаване. Това би означавало прекратяване на икономическите ползи от улова на рапана. Целта на Министерството е да се запази улова му, защото е поминък за много рибари. Няма как да се отпуснат финансови компенсация за улова на рапан, защото вида не е включен в списъка на инвазивните видове. Има някои предвидени мерки по националната рамка за приоритетно действие свързани с рапана в някои от зоните по НАТУРА 2000.

Г-жа Анита Паскалева от отдел НАТУРА 2000 към МОСВ: относно икономическите възможности за извличане на маломерен рапан – в националната рамка за приоритетни действия за програмния период 2021-2027 г. е предвидена мярка свързана с този вид дейност, разчетена за реализация от Програмата за морско дело и рибарство и аквакултури за същия период и се предвижда за изпълнение в около 15 защитени зони. Дейностите предвидени за изпълнение по мярката са свързани с извличане на маломерен рапан чрез водолазен способ и са: обучение на водолази, закупуване на водолазно оборудване, изграждане на производствени мощности за преработка на отпадъка от улова на рапан, който не е обект на търговска цел.

Г-н Даниел Бухай: ако се разгледат получените данни от Националните агенции за риболов на България и Румъния относно количествата на улова на рапан за

последните 5 години, се вижда силното им намаляване. Освен външните фактори като пандемията Ковид 19 и войната в Украйна и последващата енергийна криза, оказали сериозно въздействие върху този вид риболов, се вижда че намаляват и самите запаси. Това означава че, рано или късно ще се стигне до ситуация в която ще се заговори за съхраняване на вида и въвеждането на съответни мерки. В представения материал от г-н Константин Петров се изброяват мерките, които могат да се вземат, ако се стигне до подобна ситуация. На първо място са поставени пространствените ограничения – рибарите трябва да се подготвят за евентуалното прилагане тази мярка. На второ място са времевите ограничения -логично е да се налагат такива особено през пролетта, още повече Румъния налага вече подобен вид забрана за улова на калкан, като по време на тази забрана не може да се използва и дънен трал в две зони. Трети вид мярка е режим на риболовното усилие – не могат да се намалят вече лицензирани уреди за риболов на рапана, но могат да не се приемат нови. Например ако в дадена зона има лицензи за определен брой бийм тралове за риболов на рапан, да не се издават нови разрешителни. На четвърто място е мярката за риболовните уреди – следва при намаляване на запасите да се увеличава окото на мрежата и така уредът става по-селективен. Това се свързва и с мярка пет – намаляване на количествата на уловите. Следваща шеста мярка е намаляването на издаване на лицензите за улов на рапана и на седмо място е намаляване на риболовния капацитет. На последно място е мярката за други възможности за риболов. Риболовът на само един вид на излет на кораба е много неизгоден за рибарите, трябва да има възможност да се позволи на рибарите на борда на корабите да имат риболовни уреди и за други видове.

Г-н Данко Пенев, представител на Асоциация на рибарите от пристанище Томиш: За съжаление преоборудването от един вид риболов за друг изисква много време и финансови средства и тук е ролята на държавата да подпомогне рибарите. Един риболовен трал е много скъпо съоръжение, а на всеки кораб трябва да има поне три, които са различни за различните видове риба. Това затруднява собствениците на корабите да извършват диверсифициран риболов, а концентрацията на риболов само на рапан доведе до много загуби за румънските рибари. От друга страна стои проблемът и с обучението на кадри, чувства се огромен дефицит и липса на млади хора заети в риболова. Държавата отново трябва да подпомогне сектора като организира курсове за обучение на рибари, курсове за запознаване с иновации в сектора. В света на риболова има голям технологичен скок, но за съжаление България и Румъния изостават. Бизнесът не е достатъчно гъвкав, заради големия финансов ресурс който е необходим за въвеждане на иновативни и по-селективни риболовни съоръжения.

Г-жа Димитрина Костова председател на: Сдружение "Европейска асоциация на рибарите в Черно море": от днес стартира европейската година на уменията, която ще продължи до 8 май 2024 г. За България ще се финансират образователни дейности през програмата за човешки ресурси от европейския и социален фонд и по плана за възстановяване и развитие. КСЧМ може да отправи запитване дали рибарството като сектор е включен в този вид инициативи, защото обикновено не е. Също така да се уточни какъв вид обучение се изисква за рибарския сектор и то да е допустим разход по програмите.

Г-н Йордан Господинов: обикновено в България всички други програми изключват рибарския сектор, защото той има отделна програма. Може да се отправи препоръка към националните власти да включат рибарския сектор в другите програми към социалното министерство. Добре е КСЧМ да изчака окончателния доклад на г-н Константин Петров за изследването на рапана от GFCM, в който ще бъдат включени и данните от Румъния, за да изготви препоръка относно улова на рапана.

Г-н Лауренциу Миря председател на Федерация на рибарските организации в Черно море: румънската държава трябва да въведе облекчения при наемането на работници в рибарския сектор, такива каквито има за строителния сектор – да се намали данъчното натоварване върху заплатите на рибарите.

Г-н Йордан Господинов: от изказването на представителите на Министерството на околната среда и водите стана ясно, че в България ще се въведат 15 защитени зони по НАТУРА 2000 и в тях може да се извършва риболов единствено с водолазен способ. Бяха споменати и мерките, които се предвиждат за облекло, оборудване и обучение, както и допълнителна финансова субсидия за малоразмерния рапан. За защитените зони по НАТУРА 2000 ще се изготвят, заповеди, в които ще има забрани за използването на определени дънни уреди.

Г-н Лауренциу Миря: в Румъния се използва един вид малка драга, наречена хидрорашкета, КСЧМ да направи препоръка в защитените зони да може да се използва тази хидрорашкета от малка по размери лодка.

Г-н Велислав Вангелов: на предишна среща на КСЧМ е отправил искане да се изпрати препоръка и към българските власти за узаконят този вид риболовен уред – хидрорашкета, с който ще може и да се лови малокалибрен рапан. По този начин ще има диверсификация на риболова – дребно-мощабни рибари които ловят миди, ще могат да ловят и рапан, който е на по-малки дълбочини.

Г-н Мариан Паю от НПО Маре Нострум: след днешната среща има следната дилема – в първата част на срещата се говори за намаляване на запасите на рапана и се зададе въпросът какво следва от този факт, и как да се мине към устойчив улов на рапани, за да се запази ресурса за дълъг период, защото рапана вече се смята за стопански вид. Докато във втората част на срещата се заговаря, че трябва да се лови малоразмерен рапан и в защитените зони.

Г-н Йордан Господинов: рапаните са много като бройки, но няма с какво да се хранят, защото са изяли всички миди по дъното и на това се дължи малкият им размер, а не че са млади екземпляри. Най-големите мидени банки в България са унищожени. В същото време има рибари, които не могат да ловят на повече от 15 м дълбочина, а в малките дълбочини вече не са останали едри рапани. Маломерните нямат пазарна стойност, т.е трябва да има субсидиране за изкупуването им.

Г-н Данко Пенев: Добре е да се направи препоръка, за да бъде устойчив риболова на рапана, да не се издават нови лицензи за неговия риболов, да се приложи историческия подход при раздаването на лицензи за улова му.

Г-н Йордан Господинов: допълва към гореспоменатото, че е добре самите риболовни асоциации да определят на кого да се издава лиценз за риболов на рапана.

Г-н Мариан Паю: по отношение на рапана се говори за два различни вида популации и в бъдещата препоръка да се уточни, че става дума за малоразмерния рапан и неговите популации в които няма растеж на възрастните екземпляри – и именно тази целева популация може да се разглежда като инвазивен вид, който засяга отрицателно морските местообитания и следва да се иска подпомагане за събирането на тези малоразмерни инвазивни видове.

Г-н Людмил Икономов: отправя въпрос с какво би помогнало дофинансирането на изкупуването на малоразмерния рапан, ако за него няма пазар, т.е. необходимо е 100% финансиране.

Г-н Лауренциу Миря: в тази връзка добавя, че преди няколко години в Румъния е имало регистрирани над 600 водолаза, които са се занимавали с риболов на рапан, а за 2022 г. те са само 180 души. Ако има допълнително финансиране на изкупуването на дребния рапан, това ще е от голяма помощ за водолазите и рибарите, а от друга страна ще доведе и до увеличаване броя на мидите.

Следва закриване на срещата.

Изготвил протокола: г-жа Елена Пенева